

<<ՍԵՎԱՆԻ Խ.ԱՔՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑ>>

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱԿՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՐՆԵՐ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏԱՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2022

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ- <<ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ԱՐԺԵՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ԶԱԿՎՈՐՈՒՄԸ ՕՏԱՐ ԼԵԶՎԻ
ԴԱՍԵՐԻՆ >>

ԱՌԱՐԿԱ - գերմաներեն

ՀԵՂԻՆԱԿ- մեծ գրի գործընթաց

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ – <<ՀՀ գերաբնակչության մարզի վաճառ
գնի միջնակարգ դրոշմ>>ՊՈԱԿ

2022

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ-----ԷԶ 3

ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ԱՐԺԵՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՋԱԿՈՐՈՒՄԸ ՕՐԱՐ ԼԵԶԿԻ

ԴԱՍԱԺԱՄԵՐԻՆ-----ԷԶ 4

ԱՆՁԻ ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴԵՐԸ ՕՏԱՐ ԼԵԶԿԻ

ԺԱՄԵՐԻՆ-----ԷԶ 6

ԲՆԱԿՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ և ԸՆԴՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ-----ԷԶ 12

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ-----ԷԶ 15

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ-----ԷԶ 16

Ներածություն

Դաստիարակությունը և արժեքային համակարգի ձևավորումը կրթության կարևոր բաղադրիչներից են: Ժամանակակից դաստիարակության հիմնական խնդիրներից են՝ անհատի մոտ քաղաքացիական և իրավական պատասխանատվության ձևավորումը, հոգևոր և մշակութային արժեքների գնահատումը, նախաձեռնության և ինքնուրույնության զարգացումը:

Արժեհամակարգի ձևավորումը մարդը վրա ազդեցության գործընթացի էության, սկզբունքների, մեթոդների, միջոցների և ձևերի միասնությունն է:

Այս գործընթացում իր ուրույն տեղն ունի ուսուցիչը: Վերջինիս ուսերին է ընկած աշակերտի ակտիվ ստեղծագործական գործունեության, երեխաների իրավունքների ու հետաքրքրությունների պաշտպանության, նրանց զարգացման ընթացքի հսկողության, ինքնահաստատման համար անհրաժեշտ պայմանների ստեղծման, ինքնազարգացման ու ինքնադաստիարակման գործը: Իսկ որո՞նք են աշակերտի արժեհամակարգի ձավորման նախապայմանները: Առաջին հերթին՝ աշակերտի նկատմամբ ունեցած սերը, մասնագիտական գիտելիքների ու հմտությունների կարատելագործումը և արժեհամակարգի ձավորմաննոր մեթոդների մշտական որոնումն ու կիրառումը:

Մանկավարժի աշխատանքը գործառույթների մի համակարգ է, որի գլխավոր նպատակներից մեկը աշակերտի դաստիարակությունն է, արժեհամակարգի ձավորումը իր դասապրոցեսի ընթացքում և դասից դուրս:

Արժեհամակարգի ձավորմանը նպաստող աշխատանքի արդյունավետությունը շատ բանով կախված է նրա պլանավորվածությունից և համակարգավորվածությունից:

<<Սովորողների արժեհամակարգի ձևավորումը օրար լեզվի դասաժամերին>>

Մարդու արժեհամակարգի ձևավորման հարցը մտածողներին դարեր ի վեր հուզող հիմնախնդիրներից մեկն է, որին բազմիցս փորձել են պատասխանել, բայց խնդրի դժվարության պատճառներից մեկն էլ այն է, որ յուրաքանչյուր նոր սերունդ, յուրաքանչյուր նոր դարաշրջան ձգտում է յուրովի լուծել այն.... Ուստի արդի

մանկավարժության կարևոր պահանջներից է երեխաների արժեքային համակարգի ձևավորումը: Կրթության նպատակը անհատին ոչ միայն գիտելիքներով զինելն է, այլև նրա մեջ բարոյական որոշակի հատկանիշներ ձևավորելը: Արժեքային կրթությունը ի սկզբանե կրթության անքակտելի բաղադրիչն է եղել: Ինչպես ամբողջ աշխարհում, Հայաստանում էլ այսօր արժեքային կրթությունը հասարակությանը հուզող խնդիրներից մեկն է: Մեզանում արժեքային կրթության նկատմամբ ավանդաբար ընդունված է հետևյալ մոտեցումը. դպրոցն ու ծնողները փորձում են բարոյական ժառանգությունը փոխանցել նոր սերնդին՝ նրանց մեջ լավ արժեքներ սերմանելով և հաստատելով բարոյական այլևայլ հատկանիշների ճշմարտացիությունը: Արժեքային կրթության նոր՝ արևմտյան մանկավարժության մեջ մշակված մոտեցման հիմքում մտածական հմտությունների ձևավորման սկզբունքն է: Ըստ սրա՝ աշակերտներին պետք է օգնել իմաստավորելու որոշակի արժեքներ, այսինքն՝ նրանց պետք է խրախուսել սեփական կենսափորձի և զանազան հարցադրումների միջոցով որոշել, թե իրենք ինչպիսի մարդ են ուզում դառնալ, ինչպիսի ավանդույթներ արժե պահպանել: Անշուշտ այս երկու մոտեցումներն էլ խոցելի կողմեր ունեն: Առաջինը երբեմն զուտ քարոզչական և ձևապաշտական բնույթ է ձեռք բերում. երեխաները լսում են, թե որքան լավ բան է ազնվությունը, արդարությունը, տարեցների նկատմամբ հոգատարությունը և այլն, սակայն կյանքում տեսնում են արժեքների խախտումն իրենց ուսուցիչների, ծնողների կամ շրջապատողների կողմից: Բնական է, որ այդ դեպքում դրանք վերացական արժեքներ են մնում և նրանց կերպարի մաս չեն դառնում: Մյուս կողմից էլ՝ նոր մոտեցումը շատ ազատական է, և վտանգ կա, որ անձնական ազատ ընտրության և բարոյական ընդունված արժեքների ու պարտավորությունների միջև նախապատվությունը կտրվի առաջինին: Ուստի երեխաների մեջ համապատասխան արժեքներ ձևավորելու համար շատ կարևոր է այս մոտեցումների խելամիտ միահյուսումը: Արժեքները երեխաներին ներկայացվում են առաջին հերթին գրական, պատմական հերոսների օրինակով, նաև ուսուցչի վարքագծով: Ուստի շատ կարևոր է առանձնահատուկ ուշադրություն դարձնել դասագրքերի նյութերին, ինչպես նաև ներկայացված հերոսների վարքագծի վերլուծությանը և դրա միջոցով որոշակի արժեքների բացահայտմանը: Սակայն վերլուծությունը ենթադրում է առաջին հերթին երեխաների գործուն մասնակցություն, այսինքն՝ աշակերտները պետք է հնարավորություն ունենան ազատորեն արտահայտելու իրենց կարծիքը, զգացմունքները, որոշակի հարցադրումներ անելու, ընկերների հետ քննարկելու, դատողություններ անելու հերոսների վարքագծի մասին, գնահատելու և իրենց համար բացահայտելու այս կամ այն արժեքը: Օրինակ՝ «Իմ ընտանիքը >> թեման անցնելուց հետո աշակերտները

պետք է բնութագրեն իրեն ընտանիքի անդամներին , նկարագրեն նրանց բնավորության լավ և բարի կողմերը, քննարկեն իրենց հերոսներին, կարծիք հայտնեն նրանց արարքների մասին: Աշակերտներին հարց է ուղղվում՝ ինչն է ձեզ դուր գալիս նրանց բնավորության մեջ դուր եկավ, ինչը ոչ: Եվ նա ազատ է իր կարծիքը հայտնելու. չի բացառվում, որ ոմանք բացասական գծեր տեսնեն ընտանիքում , նրա ընտրած հերոսների, նրանց նկարագրի մեջ: Մյուս կարևոր սկզբունքն այն է, որ արժեքը պետք է սովորել ոչ թե լսելով, այլ կիրառելով: Ուստի պետք է նրանց հնարավորություն տալ կիրառելու իրենց սովորած արժեքը, այն ձեռք բերել իրենց իսկ փորձառության հիման վրա: Դրա համար, անշուշտ, պետք է ընտրել գործունեության այնպիսի ձևեր, որոնք համապատասխանում են երեխաների տարիքին: Շատ կարևոր է նաև խրախուսանքը: Խրախուսելով երեխային կարելի է ոգեշնչել, մղել որոշակի գործողությունների, ազդել նրա զգացմունքների վրա և այդպես նպաստել նրա մեջ որոշակի արժեքի ամրապնդմանը: Բոլորին պետք է խրախուսել հավասար՝ անկախ կարողություններից և արժեքներից: ¹

ԱՆՁԻ ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴԵՐՈՑ ՕՏԱՐ ԼԵՁՎԻ ԺԱՄԵՐԻՆ

Գերմաներեն լեզվի ուսուցման ընթացքում կրտսեր դպրոցականների արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման բովանդակային բաղադրատարրը բնութագրվում է լեզվի առանձնահատկություններով: Հետազոտվող հիմնախնդրի տեսանկյունից մենք դիտարկում ենք այն արժեքները, որոնք դրսևորվում են՝

- Լեզվի գործառնություններում,
 - Տարրական դպրոցում լեզվի ուսուցման նպատակներում:
- Լեզվի հիմնական գործառնություններն են՝

1/ հաղորդակցական

2/ ճանաչողական

3/ տեղեկատվական,

4/ ներագրման

5/նշանակողական,

6/ազգային-մշակութային ավանդույթների պահպանման ու փոխանցման

7/մտքերի ձևավորման ու արտահայտման

8/հուզական

Հաղորդակցական գործառույթը ենթադրում է խոսքային հաղորդակցում: Տարրական ուսուցման համակարգում այս գործառույթի իրականացումը նշանակում է մեր կողմից ուսումնասիրվող գործընթացի բովանդակության մեջ այնպիսի արժեքների դիտարկում, որոնք արտահայտվում են փոխադարձ շփման, բարեկիրթ հաղորդակցման ընթացքում: Շփման ու հաղորդակցման արժեքային կողմը բնութագրում է մարդու՝ այլոց հետ համակեցության, սոցիումում դրսևորվելու, մարդկանց հետ շփվելու պահանջունքը: Այս պարագայում հատուկ նշանակություն են ձեռք բերում խոսքային հաղորդակցման մշակույթը, լեզվական միջոցներով գրուցակցի վրա ներգործելու ունակությունը: Հաղորդակցական կարողության դրսևորումն այն է, որ կրտսեր դպրոցականը կարողանում է լսել, ընկալել, բանավիճել, համարժեք վերաբերմունք արտահայտել և տրամաբանված խոսք կառուցել: Ըստ U.S. Մասլովի՝ շփման ու հաղորդակցման արժեքները վերաբերում են արժեքների սոցիալական խմբին: Քաղաքավարությունն ու բարեկրթությունը՝ որպես արժեքային հասկացություններ, բնու- թագրում են անձի՝ շրջապատող մարդկանց նկատմամբ հարգալից հարաբերություններ ձե- վավորելու ձգտումը: Այս հատկանիշը թույլ է տալիս դրանք ներառել բարոյական արժեքների խմբում: Քաղաքավարությունն ու բարեկիրթ վերաբերմունքը դրսևորվում են խոսքային հաղորդակցման մշակույթի, հարգալից դիմելաձևերի, արտահայտչամիջոցների, բառապաշարի գործածման միջոցով: Տեղեկատվական գործառույթի տեսանկյունից լեզուն դիտարկվում է որպես հաղորդման, մարդկության փորձի ու իմացության, գիտակցված գործունեության ընթացքում կուտակված գիտելիքների համակարգման ու լեզվական ձևակերպման միջոց: Այդ գործառույթը մեր կողմից ուսումնասիրվող գործընթացի բովանդակության մեջ բացահայտում է իմացական արժեքները: Գիտելիքը հասարակական փորձով ստուգված՝ իրականության տրամաբանական յուրացման արդյունքն է, որը համարժեք է մարդու գիտակցության մեջ այդ իրականության արտացոլմանը: Ազգային-մշակութային ավանդույթների պահպանման ու փոխանցման գործառույթն իրականացնում է ժամանակների միջև կապը, որը հնարավորություն է ընձեռում լեզվի մեջ պահպանել

ազգային մշակույթը և փոխանցել սերնդեսերունդ: Այն դրսևորվում է սոցիալա-կան, իմացական, գեղագիտական արժեքների ձևով: <<Ազգ>> և <<ժողովուրդ>> հասկացությունները դիտարկվում են որպես միասնական, ամբողջական, պատմականորեն ձևավորված էթնիկ հանրություն: Ազգային արժեքներին հաղորդակցվելը նախնիների ավանդույթները պահպանելու, շարունակելու, դրանց հավատարիմ մնալու համոզմունք է, ինչպես նաև սեր հայրենի բնօրրանի հանդեպ: Անձի համակողմանի ու ներդաշնակ ձևավորումն սկսվում է այն ընթացումից, որ ազգային մշակույթը ժողովրդի պատմական հիշողության մեջ հազարամյակների ընթացքում խտացած արժեքների շտեմարան է: Ազգային մշակույթն արտացոլում է լեզվի հարստությունը, պատկերավորությունը, արտահայտչականությունը և գեղեցկությունը: Գեղեցիկը ըստ Ս. Ի. Օժեգովի, մարմնավորում է այն ամենը, ինչը գեղագիտական վայելք է պարզևում: Գեղագիտական օրենքներին համապատասխանությունը դրսևորվում է ներդաշնակության մեջ. Լեզվում ներդաշնակությունն արտահայտվում է գրականության, հատկապես բանահյուսության մեջ: ² Շփման գործառույթը ենթադրում է համամարդկային մշակույթի յուրացում՝ հատկապես գեղարվեստական ստեղծագործությունների թարգմանությունների միջոցով: Այն ընդլայնում է արժեքների սահմանները՝ սոցիալական հանուր մարդկության արժեքները, իմացական գիտելիքը որպես համամարդկային մշակույթի արտահայտություն, գեղագիտական գեղեցկությունն ու ներդաշնակությունը, խոսքի գեղագիտությունն ու մշակույթը՝ որպես արժեք: Հուզական գործառույթը կապված է հույզերի և զգացմունքների արտահայտման հետ: Հուզական ներգործության առավելագույն հնարավորություններով են օժտված գեղարվեստական կերպարները: Հուզական գործառույթը կարևոր դեր ունի նաև առօրյա շփումներում: Այն նպատակաուղղված է բարոյական՝ հուզական արձագանքը՝ որպես արժեք, և գեղագիտական գեղեցիկի զգացումը; որպես արժեք, արժեքներին հաղորդակցմանը: Հուզական զգայունակությունը, կարեկցանքը, ապրումակցումը, անձի; այլոց նկատմամբ կարեկցական վերաբերմունքի են: Ա պրումակցումը ենթադրում է անձի հուզական այնպիսի վիճակներ ու ապրումներ, որոնք նա տածում է դիմացինի նկատմամբ՝ նրա հուզական հոգեվիճակի նույնականացման հիման վրա: Գթասրտությունն արտահայտվում է այլոց դժբախտության և խնդիրների նկատմամբ զգայուն վերաբերմունքի միջոցով: Կարեկցանքը անձի; այլոց զգացմունքների նկատմամբ համարժեք ապրումն է: Խոսքային ներգործության գործառույթը ենթադրում է որևէ մեկին որոշակի արարքի մղելու խնդրանք, հորդոր, հրաման, դրդում: Այսինքն՝ այն արտահայտում է խոսողի կամային վերաբերմունքը: Այս գործառույթը ենթադրում է,

որ սոցիալական միջավայրը ընկալվում է որպես արժեք:

Մտքերի ձևակերպման և արտահայտման գործառույթը նշանակում է, որ ցանկացած միտք հնչյունային թաղանթ և արտահայտություն է ստանում: Այս գործառույթի իրականացումը ենթադրում է իմացական մտածողությունը, մտքերը ձևակերպելու և արտահայտելու կարողությունը՝ որպես արժեք և գեղագիտական մտքերի գեղեցիկ և ներդաշնակ ձևակերպումը՝ որպես արժեք, արժեքներին հաղորդակցում: Անձի վարքում դրսևորվող՝ լեզվի կարգավորիչ գործառույթն արտահայտում է նախատեսվող գործողությունների հաջորդական իրականացումը, մարդկային փոխհարաբերությունների, կենցաղի և բարոյական հարաբերությունների կազմակերպումն ու կարգավորումը: Այն նպաստում է բարոյական արժեքների յուրացմանը: Դրանք հատկապես այն արժեքներն են, որոնք վերաբերում են այլ մարդկանց նկատմամբ հարաբերություններին, բարեկիրթ հաղորդակցմանը, վարվելակերպին, հասարակության մեջ վարվելաձևին, խոսքի մշակույթին, իր խոսքի նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքին: Լեզվի հիշյալ գործառույթների հաշվառումը և տարրական դպրոցում լեզուների ուսուցման գործընթացում էապես կարևորվող արժեքների բացահայտումը դիտարկվում են լեզվական առարկաների ուսուցման նպատակների համատեքստում: Դրանք պետք է համապատասխանեն նաև ուսումնական առարկաների հիմնական գործառույթներին և արժեքային համակարգի ձևավորման գործում ունեցած նշանակությանը: Ուսումնական առարկաների դասակարգումն ըստ գործառույթային առանձնահատկությունների դիտարկվել է Վ.Ս.Լեդնևի, Ի.Կ.Ժուրավյովի, Ս.Ի. Մասլովի հետազոտություններում: Դրանց արդյունքները սահմանում են կրթական համակարգում լեզվական բնագավառի առարկաների հիմնական գործառույթները և դերը: Ըստ Վ.Ս.Լեդնևի՝ ուսումնական յուրաքանչյուր առարկա զարգացնում է աշակերտի անձի որևէ կողմը, հետևաբար ուսումնական առարկաների հուզական արժեքային բաղադրատարրի բովանդակությունը տարբեր է՝ ըստ դրանց դերի և գործառույթների: Այս տեսանկյունից հետազոտողների կողմից առաջարկվել են ուսումնական առարկաների դասակարգումներ՝ ըստ դրանց գործառույթների: Մայրենի և օտար լեզուների ուսումնական առարկաներում, ըստ Վ.Ս.Լեդնևի, առանձնացվում են հաղորդակցման գեղագիտական կողմերը՝ ընթերցանության համար նախատեսված գեղարվեստական տեքստերի հիման վրա: Չնայած դասակարգման բազմաթիվ մոտեցումներին՝ հետազոտողները միասնական են այն հարցում, որ լեզուների բնագավառի առարկաներն իրականացնում են տարբեր գործառույթներ: Այսինքն՝ այդ առարկաներից յուրաքանչյուրը անձի արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման տեսանկյունից ունի իր առանձնահատկությունները:

Տարրական դպրոցում լեզուների ուսուցման կառուցվածքն ու բովանդակությունը միասնական են. Դա թույլ է տալիս եզրակացնել, որ լեզուների ուսուցումն այստեղ ինտեգրվող համակարգ է: Այսպես, օրինակ, մայրենի լեզվի դասն ինտեգրվում է գեղարվեստական ընթերցանության դասի հետ՝ ուսումնական ձեռնարկներում գեղարվեստական տեքստերի ներմուծմամբ: Գեղարվեստական տեքստերի բովանդակության ներգործությունը կրտսեր դպրոցականի ներաշխարհի վրա պատկերավոր մտածողության և հուզական ընկալման շնորհիվ համարժեք է քերականական առաջադրանքների կատարմանը, մանավանդ որ առաջադրանքները բխում են տեքստերի բովանդակությունից: Ընթերցանության դասերի ընթացքում ձևավորվում են սովորողների լեզվական ճաշակն ու խոսքային մշակույթը. Ստեղծվում է բարձրամշակույթ լեզվական միջավայր: Ընթերցանության տեքստերը մեծ հնարավորություն են ընձեռում դպրոցականի բառապաշարի հարստացման համար: Դա արտահայտվում է նրա գրավոր և բանավոր խոսքի մեջ, գրույցներում, գրավոր աշխատանքի տարբեր տեսակներում: Այսպիսով՝ տարրական դպրոցում լեզուների բնագավառի ուսումնական առարկաներից յուրաքանչյուրն ունի մի քանի գործառույթ՝

- . տվյալ լեզվի տեսական հիմունքների ուսումնասիրում,
- . խոսքային գործունեության իրականացում,
- . իրականության նկատմամբ գեղագիտական և բարոյական հարաբերությունների ձևավորում՝ գեղարվեստական խոսքի միջոցով: ³

Այս գործառույթներից յուրաքանչյուրն ունի որոշակի արժեքային ներուժ, որը բացահայտում է սովորողների արժեքային կողմնորոշումների ձևավորման հիմնական ուղղությունները: Լեզվի տեսական հիմունքների ուսումնասիրման գործառույթի իրականացումն առաջին հերթին ուղղված է կրթության բովանդակության իմացական բաղադրատարրի յուրացմանը և հետևաբար բնութագրում է կրտսեր դպրոցականների իմացական արժեքների ձևավորման նշանակությունը: Լեզվական գործունեության իրականացման գործառույթը նպաստում է հաղորդակցական արժեքի ձևավորմանը, որն ընդգրկվում է սոցիալական արժեքների խմբում: Իրականության նկատմամբ գեղագիտական և բարոյական հարաբերությունների ձևավորման գործառույթն ուղղված է բարոյական և գեղագիտական արժեքների ձևավորմանը, ինչպես նաև անձի՝ շփման և հաղորդակցման սոցիալական արժեքների ձևավորմանը: Դպրոցական ուսուցման համակարգում ուսումնական առարկաների գործառույթները միավորվում են որոշակի նպատակներով: Քանի որ տարրական դպրոցում լեզուների ուսուցումն

իրականանում է մի քանի առարկաների միջոցով, դրանց նպատակները և՛ մանկավարժական, և՛ մեթոդական հետազոտություններում միասնաբար են ներկայացվում: Այդ հետազոտությունները նվիրված են լեզուների ուսուցման նպատակների վերլուծությանն ու հիմնավորմանը: Մեթոդամանկավարժական գրականության մեջ լեզուների ուսուցման նպատակների ձևակերպման ժամանակ հիմնական ուշադրությունը հատկացվում է լեզվի գործնական- ճանաչողական կողմի յուրացմանը և դրա հիման վրա՝ լեզվի տիրապետմանը:

Լեզուն յուրացնել նշանակում է ապահովել իմացություն հետևյալ ոլորտներում՝

1. Լեզվական,
2. Ուղղագրական-ուղղախոսական,
3. Լեզվաբանական,
4. Հաղորդակցական:

Լեզվական իմացությունը ենթադրում է լեզվի համակարգի, քերականական նյութի տիրապետում: Ուսումնառության տարիներին երեխաներն արդեն գործնականում տիրապետում են լեզվին: Լեզվական իմացությունը նշանակում է տվյալ լեզվի բառապաշարի, լեզվական և դարձվածքային միավորների իմացություն, բառակազմական ձևաբանական, շարահյուսական, ոճական, գրականագիտական գիտելիքների ձեռքբերում, լեզվի քերականության յուրացում, գեղարվեստական տեքստերի վերլուծություն: Ուղղագրական – ուղղախոսական բանիմացությունը ուղղագրական նորմերի համակարգի վերաբերյալ գիտելիքն է, ուղղագրական – ուղղախոսական կանոնների և նորմերի յուրացումը, որն ապահովվում է ուղղագրական գրագիտության բարձր մակարդակը:

ԲՆԱԿՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ և ԸՆԴՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Լեզվաբանական իրազեկությունը ներառում է լեզվաբանության հիմունքների վերաբերյալ գիտելիքները, լեզվաբանական հասկացությունների յուրացումը, ճիշտ և տեղին գործածությունը: Հաղորդակցական իրազեկությունը ենթադրում է խոսքային գործունեության բոլոր տեսակների, հաղորդակցական մշակույթի տիրապետում: Օտար լեզվի ուսուցման նպատակների այսօրինակ դիտարկումն ուղղված է առաջին

հերթին ուսումնական տվյալ բնագավառին ներհատուկ գիտելիքների, կարողությունների, հմտությունների յուրացմանը, հետևաբար չի կարող լիարժեքորեն լուծել կրտսեր դպրոցականների զարգացման և արժեքային համակարգի ձևավորման բոլոր խնդիրները: Կ. Գ. Ուիշինսկին, որպես լեզվի ուսուցման առաջնային նպատակ, դիտարկել է երեխայի անձի զարգացումն ու դաստիարակումը, ուսումնառվող լեզվի նկատմամբ սիրո և հետաքրքրության ձևավորումը, խոսքի մշակույթի զարգացումը, զգացողությունը: Տեսական դասընթացի յուրացումը, տվյալ լեզվի համակարգի վերաբերյալ գիտելիքների ձեռքբերումը նպատակներ են, որոնք ապահովում են երեխայի դիրքորոշումները: «... Երեխան, ուսումնասիրելով օտար լեզուն, միայն հնչյուններ չէ, որ սովորում է, այլև հոգևոր»: Ի հաստատումն մանկավարժական նման մոտեցման՝ վերջին տարիներին լեզուների ուսուցման նպատակներին նվիրված հետազոտություններում շեշտադրվում են կրտսեր դպրոցականների զարգացման խնդիրները՝ հատկապես մտավոր զարգացման, լեզվական մշակույթի բարձր մակարդակի, գեղագիտական ճաշակի ձևավորման և բարոյական կատարելագործման տեսանկյունից:

Տարրական դպրոցում լեզվի գործառույթներին լեզուների ուսուցման նպատակների համապատասխանությունը իր արտացոլումն է գտնում կրթության բովանդակությանը ներկայացվող պահանջներում: Տարրական դպրոցում լեզուների ուսուցումն ուղղված է հետևյալ հիմնական նպատակների իրականացմանը՝

1. Կրտսեր դպրոցականների իմացական զարգացում, օտար լեզվի վերաբերյալ գիտելիքների, ունակությունների, դրանց օրինաչափությունների ու փաստերի վերլուծության և ընդհանրացման փորձի ձևավորում:
2. Կրտսեր դպրոցականի խոսքի զարգացում, նրանց մեջ խոսքային գործունեության հիմնական տեսակների ձևավորում, խոսքային հաղորդակցման մշակույթի դաստիարակում, որն ընկալվում է իբրև երեխաների հաղորդակցում սոցիալական արժեքներին:
3. Կրտսեր դպրոցականների գեղագիտական ճաշակի ձևավորում. լեզվի ուսուցումը զուգորդվում է գեղագիտական արժեքների յուրացմանը: Օտար լեզվի ուսուցման գործընթացում յուրացվում են հետևյալ արժեքները՝
 - Գեղագիտական՝ խոսքի գեղեցկության և ներդաշնակության ընկալում, գեղագիտական հույզերի և ապրումների դրսևորում, գեղագիտական ճաշակի ձևավորում,
 - Բարոյական՝ մարդկանց և շրջապատող աշխարհի փոխհարաբերությունների, երևույթների ու իրադարձությունների համարժեք ընկալում:Կրտսեր դպրոցականների զարգացման իմացական-ճանաչողական և

հաղորդակցական գործունեությունը նպաստում է նրանց իմացական ու սոցիալական արժեքների ձևավոր- մանր,իսկ բարոյական և գեղագիտական արժեքները հիմնականում ձևավորվում են ընթեր- ցանության համար նախատեսված գեղարվեստական նյութերի ուսուցման ընթացքում: Ընդհանուր առմամբ արժեքային համակարգի ձևավորումը երեխաների մոտ,նպատակ ունի ձևավորել անձ և քաղաքացի, որը պետք է`

1. Գիտակցի սեփական մշակույթի`

լեզվի,պատմության,արվեստի,ավանդույթների,ազ- գային այլ արժեքների կարևորությունն ու նշանակությունը և լինի դրանց կրողը:

2. Հարգի պետական խորհրդանիշները,լինի հայրենասեր, կարևորի ազգային Գիտակցի, որ գիտությունը , արդիական տեխնոլոգիաները , կրթությունը մեծագույն արժեքներ են ժամանակակից աշխարհում.

4. Գիտակցի,որ իր համար կարևորագույն արժեքներ են գիտելիքները , աշխատանքային հմտությունները, մասնագիտական վարպետությունը.

5. Կարևոր բարոյական չափանիշները ու համամարդկային արժեքները,լինի ազնիվ, գթասիրտ, արդարամիտ, օրինապահ, բարեկիրթ.

6. Կարևորի գեղագիտական արժեքները , գնահատի գեղեցիկը, բարին և ճշմարիտը.

7. Գիտակցի իր տեղն ու դերը ընտանիքում և հասարակության մեջ , լինի նախածեռնող, դրսևորի արժանավայել պահվածք.

8. Գիտակցի ծնողների, տարիքով մեծերի և փոքրերի, ընկերների և համայնքի նկատմամբ հարգանքի դրսևորման կարևորությունը.

9. Հարգի մարդու իրավունքներն ու հիմնարար ազատությունները, լինի մարդասեր,հանդուրժող, քաղաքակիրթ վերաբերմունք դրսևորի ուրիշ ժողովուրդների ներկայացուցիչների և նրանց մշակույթների հանդեպ.

10. Անաչառորեն գնահատի իր ուժերն ու կարողությունները՝ բացառելով սեփական անձի թերագնահատումը կամ գերագնահատումը.

11. Դրսևորի աշխատասիրություն , հնարամտություն, նպատակադրվածություն, արժևորի ու գնահատի սեփական և այլոց աշխատանքը.

12. Մշտապես հոգ տանի իր առողջության մասին, կարևորի մարմնակրթության դերըհետևողական լինի առողջ ապրելակերպի և անվտանգ կենսագործունեության կանոնների կիրառման գործում:⁴

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Յուրաքանչյուր դասի ժամանակ ուսուցիչը որոշակի դաստիարակչական խնդիրներ է լուծում՝ հաշվի առնելով տվյալ առարկայի և թեմայի ուսումնասիրման հիմնական խնդիրները, որոնք ներկայացված են առարկայական ծրագրերում: Նա առանձնացնում է ընդհանուր դաստիարակչական խնդիրները, որոնք առանձին աշակերտների մոտ հաճախակի են դրսևորվում: Ուսուցիչը ուսուցման կազմակերպման տարբեր ձևերի ընտրության միջոցով (անհատական, խմբային, էքսկուրսիա, դասղեկական ժամ, արտադասարանական միջոցառումներ և այլն) առավել արդյունավետ է դարձնում աշակերտների արժեհամակարգային դաստիարակչական խնդիրների լուծումը: Օրինակ՝ խմբային աշխատանքի ժամանակ աշակերտները սովորում են ուշադրությամբ վերաբերվել միմյանց, միասին հաղթահարել դժվարությունները, միասին ձեռք բերել հաջողություններ, լսել հակադիր կարծիքներ, ընդօրինակել միմյանց և այլն: Հասակակիցների խմբում աշակերտն ավելի ազատ է արտահայտում իր մտքերն ու դատողությունները, գործում է անկաշկանդ, ինչն էլ նպաստում է ուսուցման արդյունավետ կազմակերպմանը: Անհատական աշխատանքում դաստիարակվում է աշակերտների ինտելեկտուալ պատրաստականությունը դժվարությունները հաղթահարելու գործում, ձևավորվում են համառության, ինքնակազմակերպման և ինքնավերահսկման ընդունակություններ: «Հատկապես դեռահասների առանձնահատուկ զգացմունքայնությունը,

ինքնասիրությունը, որ հաճախ արտահայտում է նրանց ինքնահաստատման և հասուն երևալու ձգտումը, մանկավարժից պահանջում է անհրաժեշտ նրբանկատություն, հարգանք դեռահասի անձի նկատմամբ» [6, 65]: Ելնելով վերոգրյալից՝ կարող ենք եզրահանգել, որ արժեքային համակարգի ձևավորումը ժամանակակից դպրոցի գերխնդիրն է և մշտապես պետք է լինի մանկավարժների ուշադրության կենտրոնում:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Հասարակագիտության 10-12-րդ դասագիրք- Հեղինակ՝ Ս. Պետրոսյան, Ս. Խաչատրյան Երևան 2014
2. Դաստիարակության դրական մոտեցումներ՝ ուսումնական ձեռնարկ Երևան-2016
3. <https://mediamax.am/am/column/12925/>
4. <https://hy.wikipedia.org/wiki>